

ОД ПАШЊАКА ДО НАУЧЕЊАКА

Пашњаци у мом родном месту покривају простор од неколико квадратних миља који би неких година били засејани кукурузом. У августу и септембру ова пространа кукурузна поља личила су на непроходну шуму. Недалеко од Идвора, источно од ових кукурузних поља, налазило се једно румунско насеље чувено по лоповима који краду стоку. Тешко је било чувати волове да не оду ноћу у кукурузе и зато је искусни вођа говедара тренирао своје момке преко дана за посао ноћних чувара.

Међутим, није потребно ни наглашавати да смо ми преко дана трошили вишак енергије на рвање, пливање, играње по трави и на друге заморне игре, а тек онда смо приступили вежбању у пастирској вештини која нам је била потребна, нарочито ноћу. Једна од вештина била је сигнаписање и дојављивање кроз земљу. Сваки дечак имао је брицу, нож са дугом дрвеном дршком. Тај нож би се забадао дубоко у земљу, затим би се ударањем по његовој дршци производио звук, а дечаци су, лежећи на земљи, прислоњени ухом, имали задатак да одреде правац и растојање звучног извора. Вежбајући, постали смо стручњаци за ову врсту сигнализације. Запазили смо и да се звук много брже простира кроз земљу него кроз ваздух и да чврста земља боље преноси звук од растресите узоране земље. Знали смо, према томе, да се звук произведен на овај начин на пашњацима у близини растресите земље у кукурузима неће чути у кукурузним пољима.

И тако, румунски крадљивци стоке, који су се ноћу тамо крили, нису могли чути наше сигнале којима смо се дојављивали кроз земљу и нису нас могли открити. Мој учитељ, Словенац Кос, који нам је иначе објашњавао феномене физике, није знао да ми ово протумачи, а чисто сумњам да је просечни физичар Европе могао то учинити у оно време. Овај феномен је основа открића до којег сам дошао двадесет пет година после нових искустава стечених у пастирској летњој школи.

Мој учитељ у сеоској школи у Идвору никад није био у стању да на мене остави тако дубок утисак као људи на комшијским поселима који су путовали по свету и тако активно суделовали у светским борбама. Читање, писање и рачунање личили су ми на средства за мучење која је учитељ, по мом мишљењу незналица, измислио да би ускратио моју слободу и играње са друговима.

Но, моја мајка ме је убрзо убедила да сам на погрешном путу. Она није знала ни да чита ни да пише па ми је говорила: „Дете моје, ако желиш да пођеш у свет, о коме си толико слушао на нашим поселима, мораш имати још један пар очију – очи за читање и писање. У свету има много чега о чему не можеш сазнати ако не умеш да читаш и пишеш. Знање, то су златне лествице преко којих се иде у небеса; знање је светлост која осветљава наш пут кроз живот и води нас у живот будућности пун вечне славе.“

Моја мајка је била врло побожна жена, а као ретко ко познавала је Стари и Нови завет. Њен омиљени светац био је свети Сава. Она ми је прва објаснила животну причу овог изузетног Србина.

Прича моје мајке о њему и начин на који је она то мени представила створило је у мени слику светог Саве као свеца који је величао вредност књига и вештину писања. Тада сам тек разумео зашто је моја мајка толико полагала на читање и писање, па сам се зарекао да ћу се посветити и једном и другом, макар и по цену да занемарим своје другове.

Ускоро сам се могао похвалити мајци да знам да читам и пишем, бар тако добро као и сваки други дечак. И учитељ је приметио промену. Био је изненађен и веровао је да се догодило чудо. Моја мајка је веровала у чуда и говорила је учитељу да нада мном бди дух светог Саве. Једног дана је учитељу рекла, у мом присуству, да је у сну видела како је свети Сава положио руку на моју главу и, окренувши се к њој, рекао: „Кћери Пијада, школа у Идвору ускоро ће бити тесна за

твога сина. Нека онда пође у свет, где ће наћи више духовне хране за своју душу жељну знања.“ Следеће године учитељ ме је одабрао да рецитujem на дан светог Саве. Написао је и говор за мене. Мајка је то исправила и проширила и нагнала ме да неколико пута поновим своју беседу. На тај дан сам први пут јавно говорио. Успех је био преко мог очекивања. Моји несташни другови овога пута нису се смејали; напротив, занимао их је мој говор и то ме је јако охрабрило. А мајка је плакала од радости; учитељ је климао главом, а попа се нашао у чуду и обојица се сложише да је сеоска школа у Идвору већ сувише мала за мене.

Кад је дошао дан одласка у Праг, мајка ми је већ све спремила за дуг пут, пут од скоро два дана пловидбе Дунавом до Будимпеште и један дан од Будимпеште до Прага. Ствари сам носио у две шарене

торбе израђене од лепо обојеног ткања од вуне. У једној је било моје рубље, а у другој храна, једна печена гуска и велики бели хлеб. Једино одело које сам имао носио сам на себи, а сестре су ме убеђивале да је модерно и да у њему личим на правог варошанина. Да бих донекле изменио погрешан утисак који сам могао оставити, и да бих имао топли огртач на путу ових хладних јесењих вечери и ноћи, био сам огрнут дугим жутим кожухом постављеним црном вуном и по ивицама искићеним црним и црвеним арабескама. Црна шубара од овчије коже уобличавала је мој лик правог сина Идвора.

Кад сам се на пристаништу при уласку у брод опраштао од оца и мајке, очекивао сам као нешто сасвим природно да ће мајка заплакати, што се и догодило. На моје велико изненађење, међутим, приметио сам и две велике сузе које су се котрљале низ образе мога оца. Знао сам га као снажну личност, неемотивну, као сјајног представника јуначког доба. И када сам први пут у своме животу приметио сузе у његовим светлим очима, клонуо сам и почех ридати, осећајући се постиђен када сам приметио топло саучешће путника на броду на ову дирљиву сцену мог растанка од оца и мајке.

Слика Будимпеште, кад смо јој се приближили следећег дана, била је таква да ми је готово застао дах. На поселима у Идвору слушао сам многе приче о сјају цареве палате на врху брега Будима и о чудима висећег моста преко Дунава који је спајао Будим и Пешту. Читаве легенде биле су испредане у Идвору о овим дивним стварима. Али оно што сам видео са брода превазишло је сва моја очекивања. Осећао сам се заплашен и осетих како бих био срећан да се окренем и вратим у Идвор. Свет изван Идвора изгледао ми је сувише велики и загонетан.

(Одломак из књиге „Од пашњака до научењака“.)

Михајло ПУПИН